

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Β' ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Βιογραφικά Σημειώματα- Περιλήψεις

Διεθνής Ημερίδα
«Το ευ ζην στο σχολείο:
φιλοσοφικές αναγνώσεις»

Notices Biographiques- Résumés

Conférence Internationale:
«Le bien-être à l'école:
lectures philosophique»

ΛΕΡΟΣ
16 Μαΐου 2015

LEROS
16 Mai 2015

**Διεθνής Ημερίδα
«Το ευ ζην στο σχολείο:
φιλοσοφικές αναγνώσεις»**

Λέρος, 16 Μαΐου 2015

Η έννοια του ευ ζην στο σχολείο προσεγγίζεται μέσα από διαφορετικές επιστήμες και κατανοείται ποικιλόμορφα μέσα από διαφορετικά και αλληλοσυνδεόμενα εννοιολογικά πλαίσια και, παρότι παραμένει σε μεγάλο βαθμό απροσδιόριστη, ενσωματώνεται πλέον συστηματικά και ρητά τόσο σε κείμενα διεθνούς εμβέλειας όσο και στη συγκρότηση πολλών εκπαιδευτικών συστημάτων με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας στην εμπειρία ζωής, την οποία βιώνουν καθημερινά τα μέλη της σχολικής κοινότητας.

Συνάντηση, ενσυναίσθηση, ασφάλεια, ερμηνευτική του βιώματος, διαμόρφωση του εαυτού, κοινωνικοπολιτικό πρόγραμμα, ευδαιμονία, ηθική της φροντίδας, ουτοπία, ευημερία, χειραφέτηση, θεσμοποίηση, βιοπολιτική, εργαλειοποίηση, υγιεινισμός, κατοικείν, αναστοχαστική σκέψη, χαρά, προσαρμογή, αναπαραγωγή, δυσφορία, εμπιστοσύνη, ταυτότητα, αναζήτηση του εαυτού, γεγονός, εμπειρία, εσχατολογία, οικονομία, μεταμορφικότητα, διάκριση, ύπαρξη, δια βίου εκπαίδευση, σωτηριολογία, δομές καταναγκασμού, εκπαιδευτική πολιτική, προσωπική ανάπτυξη, διάλογος, δικαίωμα του παιδιού, ηθική σφαίρα, αυθεντικότητα, αυτοπραγμάτωση, επαγγελματική ηθική: σ'ένα πολύπλοκο ανάπτυγμα, έννοιες όπως αυτές συνυφαίνονται, μεταξύ άλλων, για να αποκαταστήσουν σταδιακά την ιδιοσυστασία της φιλοσοφικής προσέγγισης του ευ ζην.

**Conférence Internationale:
«Le bien-être à l'école:
lectures philosophique»**

Leros, 16 Mai 2015

Le concept de bien être dans la vie scolaire étant approché au moyen d'une variété de disciplines et compris diversement à travers une multiplicité de cadres conceptuels interconnectés, malgré la variabilité et parfois l'inconsistance de son sens, il est désormais systématiquement et explicitement intégré dans une série de textes de portée internationale ainsi que dans le cadre des systèmes éducatifs nationaux. Le but de cette intégration consiste à l'amélioration de la qualité de l'expérience que l'école fait quotidiennement vivre à ses publics.

Rencontre, empathie, sécurité, herméneutique du vécu, formation de soi, programme sociopolitique, eudaimonia, bien être contre bien vivre, éthique du souci, utopie, émancipation, institutionnalisation, biopolitique, instrumentalisation, hygiénisme, habiter, pensée réflexive, joie, adaptation, reproduction, malaise, confiance, identité, quête de soi, événement, jouissance, expérience, eschatologie, économie, transformation de soi, discernement, existence, éducation tout au long de la vie, sotériologie, structures coercitives, politique éducative, développement personnel, dialogue, droit à l'enfance, sphère éthique, authenticité, accomplissement de la personne, éthique professionnelle: dans les limites d'un développement complexe, ces notions, parmi autres, s'entretiennent en restituant progressivement la singularité de l'approche philosophique du bien-être.

Adalberto Dias Carvalho

Courriel/e-mail: adcarval@gmail.com

Link: <http://ifilosofia.up.pt/gfe/?p=members&a=ver&id=21>

Καθηγητής Φιλοσοφίας της Παιδείας στο Πανεπιστήμιο του Porto, Διευθυντής των Ανωτάτων Σχολών Εκπαίδευσης ISCET και Paula Frassinetti και Πρόεδρος της SOFELP (Ένωση Φιλοσοφίας της Παιδείας της Πορτογαλικής Γλώσσας). Συντονιστής του Εργαστηρίου Φιλοσοφίας της Παιδείας του Ινστιτούτου Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Porto. Δίδαξε Φιλοσοφία της Παιδείας στο Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ερευνών στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου της Rouen. Συγγραφέας πολλών βιβλίων στα πορτογαλικά και στα πεδία της ανθρωπολογίας της παιδείας, της επιστημολογίας και της εκπαιδευτικής ερμηνευτικής (βλ. κυρίως το: *Epistemologia das Ciências da Educação, A Educação como Projecto Antropológico et A Contemporaneidade como Utopia*), καθώς και κεφαλαίων σε πολλά βιβλία στη γαλλική γλώσσα. Τελευταίο βιβλίο: «*Anthropologie de l'Exclusion ou l'Exil de la Condition Humaine*», Paris, L'Harmattan, 2014.

Eu ζην: ναι, αλλά... σε ποιο σχολείο;

Το πλεονέκτημα των εννοιών στην εκπαίδευση είναι ότι κάνουν σαφές αυτό που ο κοινός νους κρατά συχνά κρυφό και συγκεχυμένο ή που απλώς το αγνοεί, επιτρέποντας είτε κενές καθολικότητες είτε στείρες αντιπαραθέσεις, ακριβώς από την έλλειψη σημείων αναφοράς. Με τη σειρά τους, ο κίνδυνος που διατρέχουν οι εννοιολογήσεις, είναι ακριβώς η αφαίρεση σε σχέση με τα συμφραζόμενα συγκεκριμένων πρακτικών. Από αυτή την άποψη, θα προσπαθήσω να θέσω υπό ερώτηση το *eu ζην* (στο σχολείο) ως μία κοινωνικο-ανθρωπολογική προβληματική.

Professeur et chercheur à l'Université de Porto et à l'ISCET (Institut Supérieur de Sciences Empresariales). Il a enseigné la Philosophie de l'Éducation au Master Européen de Recherches en Sciences de l'Éducation de l'Université de Rouen et est actuellement le président de la SOFELP (Société de Philosophie de l'Éducation de Langue Portugaise). Il est aussi l'auteur de plusieurs livres en portugais, notamment *Epistemologia das Ciências da Educação, A Educação como Projecto Antropológico et A Contemporaneidade como Utopia* et des chapitres de plusieurs livres en langue française. Chez L'Harmattan il a collaboré à l'ouvrage collectif coordonné par Anne-Marie Drouin-Hans *Relativisme et Éducation*.

Bien-être: oui, mais...à quelle école?

L'avantage des concepts en éducation c'est d'explicitier ce que le sens-commun garde souvent caché et confus ou tout simplement ignore en permettant soit des unanimités vides soit des disputes stériles parce que toujours dépourvues de repères. À son tour, le risque des conceptualisations c'est justement l'abstraction par rapport aux contextes de pratiques concrètes. À ce propos, j'essaierai d'interroger le bien-être (à l'école) comme une problématique socio-anthropologique.

Jean-François Dupeyron

Courriel/e-mail: j-f.dupeyron@wanadoo.fr

Link: <http://jfdupeyron.over-blog.com/>

Αναπληρωτής Καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Montesquieu του Bordeaux. Από το 1998 μετέχει στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών καθώς και προσωπικού που σχετίζεται με την εκπαίδευση. Είναι επιστημονικός υπεύθυνος του μεταπτυχιακού προγράμματος «Encadrement éducatif», διευθύνει την ιστοσελίδα επιμόρφωσης του νομού των Landes και είναι μέλος της ομάδας έρευνας SPH (EA 4574). Οι φιλοσοφικές του εργασίες κινούνται σε τρεις ερευνητικούς άξονες: 1. την παιδική ηλικία και τα στοιχεία της εκπαίδευσης, 2. τον πόνο και το ευ ζην στο σχολείο, υπό το πρίσμα μιας φαινομενολογικής και ερμηνευτικής προσέγγισης, και 3. τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στο πλαίσιο της διδασκαλίας, της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης.

Ενδεικτικές δημοσιεύσεις:

Foucault et la forme scolaire, in Prairat, E. (dir.). A l'école de Foucault. Nancy, Presses Universitaires, 2014.

Montaigne et les Amérindiens. Bordeaux, Le Bord de l'Eau, 2013.

Ethique et déontologie dans l'Éducation Nationale. Paris, Armand Colin, 2013.

L'enfance de l'hypermodernité. Le problème de l'autorité, in Kerlan, A. & Loeffel, L. (dir.), Repenser l'enfance. Paris, Hermann, 2012.

Nos idées sur l'enfance. Paris, L'Harmattan, 2010.

Σχολική ζωή: καταρχήν το ευ ζην

Η ανακοίνωση επικεντρώνεται στις τρέχουσες χρήσεις της έννοιας του ευ ζην στο πλαίσιο της εκάστοτε σχολικής πολιτικής, διακρίνοντας τες από το ευ ζην ως εσωτερική, μύχια και υποκειμενική εμπειρία, έτσι όπως ορίζεται εγγύτερα προς την εμπειρία των ατόμων σύμφωνα με το φαινομενολογικό μοντέλο του αυτο-αισθήματος (Michel Henry). Σε αυτό το πλαίσιο, οι αναλυτικές αντιλήψεις περί του ευ ζην και η πρωτοκαθεδρία των εννοιών της άνεσης και της ποιότητας ζωής απομακρύνονται, ενώ η

Maître de conférences en Philosophie. Habilité à diriger des recherches. Agrégé de Philosophie. Enseignant-chercheur à l'ÉSPÉ d'Aquitaine (Université de Bordeaux); chercheur à l'EA 4574 SPH (Sciences Philosophie Humanités). Responsable du master MEEF mention Encadrement éducatif à l'ÉSPÉ d'Aquitaine. Responsable pédagogique du site départemental des Landes à l'ÉSPÉ d'Aquitaine <http://jfdupeyron.over-blog.com/>

Parmi ses publications sont:

Le bien-être au principe de la vie scolaire

Cette communication fait le point sur les usages actuels du concept de bien-être dans les politiques scolaires, en distinguant ceux-ci du bien-être intime et subjectif, défini au plus près de l'expérience des individus selon le modèle phénoménologique de l'auto-affection (Michel Henry). Les conceptions analytiques du bien-être et le primat des notions de confort et de qualité de la vie sont donc écartées, tandis que la norme contemporaine du bien-être est analysée sous l'angle des travaux de Foucault sur l'indi-

σύγχρονη νόρμα περί του ε ζην αναλύεται υπό το φως του έργου του Foucault για το υποκείμενο ως δημιουργό και διαχειριστή του εαυτού του. Στην συνέχεια αυτής της διαδικασίας αποδόμησης και συγκειμενοθέτησης, θα προτείνουμε γνωστές αρχές δράσης, ώστε να τοποθετήσουμε τη δυνατότητα του ευ ζην στη βάση κάθε σχολικής πολιτικής που στοχεύει στην οικοδόμηση μιας φιλόξενης σχολικής ζωής στους κόλπους ενός σχολείου δίχως αποκλεισμούς. Η σχέση με τη γνώση παρουσιάζεται έτσι κατεξοχήν υπό την οπτική γωνία της φιλομάθειας και της χαράς για μάθηση.

Alain Kerlan

Courriel/e-mail: alain.kerlan@univ-lyon2.fr

Link: <http://alain.kerlan.pagesperso-orange.fr>

Link: <http://www.exposition-lyon.com>

Φιλόσοφος, ομότιμος καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Lumière Lyon2 και διευθυντής του Ινστιτούτου Επιστημών και Πρακτικών της Εκπαίδευσης και τη Κατάρτισης (Institut des Sciences et des Pratiques d' Education et de Formation /ISPEF). Το έργο του τοποθετείται στην τομή φιλοσοφίας και παιδαγωγικής, τέχνης και εκπαίδευσης, κοινωνιολογίας και φιλοσοφίας της παιδείας. Μέλος του εργαστηρίου Εκπαίδευση, Κουλτούρες και Πολιτικές (Education Cultures et Politiques), αναπτύσσει έρευνες στο χώρο της φιλοσοφίας της παιδείας και της ιστορίας των εκπαιδευτικών ιδεών και, πιο συγκεκριμένα, των καλλιτεχνικών και πολιτισμικών πρακτικών, των συναντήσεων και των διασταυρώσεων μεταξύ τέχνης και σχολείου, και γενικότερα μεταξύ αισθητικής διάστασης και εκπαίδευσης. Οι σημερινές έρευνές του αφορούν ειδικότερα στην παρέμβαση των καλλιτεχνών στον εκπαιδευτικό και κοινωνικό χώρο, παρέμβαση η οποία σήμερα νοείται ως σημαντική διάσταση τόσο της ιστορίας της τέχνης όσο και της ιστορίας της παιδικής ηλικίας, ο τόπος της διασταύρωσης και της αμοιβαίας γονιμοποίησής τους.

vidu entrepreneur de soi. Après ce travail de déconstruction et de contextualisation, il s'agit de proposer des principes illustrés d'action pour placer la possibilité du bien-être au principe de politiques scolaires visant la construction d'une vie scolaire hospitalière au sein d'une école pleinement inclusive. Le rapport au savoir est alors présenté sous l'angle premier du goût d'apprendre et de la joie d'apprendre.

Philosophe, professeur des universités en poste à l'Université Lumière Lyon2, où il exerce les fonctions de Directeur de l'Institut des Sciences et des Pratiques d' Education et de Formation (ISPEF). Son travail se situe aux carrefours de la philosophie et de la pédagogie, de l'art et de l'éducation, à la croisée de la sociologie et de la philosophie éducative. Membre du laboratoire de recherche Éducation Cultures et Politiques, Alain Kerlan y pilote et développe des travaux consacrés à la philosophie de l'éducation et à l'histoire des idées éducatives, et plus particulièrement aujourd'hui aux pratiques artistiques et culturelles, aux rencontres et aux intersections de l'art et de l'école, et de façon plus générale à la dimension esthétique en éducation.

Ενδεικτικές δημοσιεύσεις:

Parmi ses publications sont:

Alain Kerlan Laurence Loeffel, Repenser l'enfance?, éditions Hermann, 2012;

Alain Kerlan Denis Simard, Paul Ricoeur et la question éducative, Presses de l'université Laval, 2011;

La photographie comme lien social, Scéren, 2008;

Des artistes à la maternelle, éditions du Scérén, 2005;

L'art pour éduquer? La tentation esthétique, Presses de l'Université Laval, 2004;

Philosophie pour l'éducation, ESF, 2003;

La science n'éduquera pas, Peter Lang, 1998.

Το ερώτημα του «ευ ζην» και η «δυσφορία της νεωτερικότητας»

Η προβληματική και η διεκδίκηση του ευ ζην, κεντρικής σημασίας στα όσα διατυπώνονται στην Ευρώπη στον τομέα της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της κοινωνικής πολιτικής, τις περισσότερες φορές καταλήγουν σε ψυχολογικές εκτιμήσεις ή εκτιμήσεις σχετικές με την υγεία. Η παρούσα ανακοίνωση προτείνει την προσέγγιση της προβληματικής του «ευ ζην» από μια άλλη οπτική γωνία, φιλοσοφικής αυτή τη φορά τάξης, συσχετίζοντας την με αυτό που ο καναδός φιλόσοφος Charles Taylor προσδιορίζει ως την «δυσφορία της νεωτερικότητας». Ποιοι είναι οι λόγοι και οι πηγές της; Πώς να κατανοήσουμε σε αυτή την προοπτική την έγνοια για το «ευ ζην»; Και τι θα έπρεπε να συμπεράνουμε από αυτό σε εκπαιδευτικό και πολιτικό επίπεδο;

La question du «bien-être» et le «malaise de la modernité»

La problématique et la revendication légitime du «bien-être», centrales dans les propos de l'Europe dans le champ de l'éducation, de la culture et de la politique sociale, sont le plus souvent rabattues sur des considérations sanitaires et psychologiques. Cette communication propose d'aborder cette problématique du «bien-être» sous un autre angle, d'ordre philosophique, en la rapportant à ce que le philosophe canadien Charles Taylor identifie comme le «malaise de la modernité». Quelles sont les raisons et les sources du «malaise de la modernité»? Comment comprendre dans cette perspective le souci du «bien-être»? Et que faut-il en conclure sur le plan éducatif, sur le plan politique?

Walter Kohan

Courriel/e-mail: wokohan@gmail.com

Link: <https://uerj.academia.edu/WalterKohan/CurriculumVitae>

Διδάκτορας του Ιβηροαμερικανικού Πανεπιστημίου του Μεξικού, έχει ολοκληρώσει τις μεταδιδακτορικές σπουδές του στο Πανεπιστήμιο Paris Saint-Denis. Επί του παρόντος είναι καθηγητής Φιλοσοφίας της Παιδείας στο Universidad del Estado de Río de Janeiro (UERJ) και ερευνητής στο Εθνικό Συμβούλιο Ερευνών (CNPq) και στο πρό-

Docteur en Philosophie de l'Université Iberoamericaine de Mexique et il a fait ses études post-doctorales à l'Université de Paris VIII. Actuellement, il est professeur 1ère classe de philosophie de l'éducation de Université de l'Etat de Río de Janeiro (UERJ) et chercheur du Conseil National de Recherches (CNPq) et du programme

γραμμα Pro-Ciencia του Fundação de Apoio a la investigación de Río de Janeiro (FAPERJ). Υπήρξε πρόεδρος του Διεθνούς Συμβουλίου για τη Φιλοσοφική Έρευνα με τα Παιδιά (ICPIC) για την περίοδο 1999—2001. Έχει συγγράψει αυτόνομα ή σε συνεργασία περισσότερα από τριάντα βιβλία, μεταξύ των οποίων: Ανάμεσα στις δημοσιεύσεις του:

Infancia. Entre Educación y Filosofía (Barcelona: Laertes, 2004),
Filosofía: la paradoja de aprender y enseñar (Buenos Aires: Libros del Zorzal, 2008),
Sócrates. El enigma de enseñar (Buenos Aires: Biblos, 2009) y *Filosofía y educación. La infancia y la política como pretextos* (Caracas: FUNDARTE, 2011).

Σχολείο, φιλοσοφία και ποιότητα ζωής των μαθητών

Το σχολείο είναι ένας τόπος τόσο καταναγκαστικός, τιμωρητικός, απεχθής... Γιατί να κουβαλά κανείς τη φιλοσοφία ως πρακτική, εμπειρία ή άσκηση της σκέψης σ' αυτόν τον υποτιμημένο θεσμό; Πολλές απαντήσεις έχουν δοθεί: μέχρι στιγμής η πιο κοινή έχει να κάνει με μετατροπή της φιλοσοφίας σε εργαλείο κριτικής, δημοκρατικής, ή ηθικής διαμόρφωσης των μαθητών. Σ' αυτή την παρουσίαση, θα υπερασπιστούμε μια άλλη ιδέα: γιατί να μην εκλάβουμε τη φιλοσοφία στο σχολείο ως ένα χώρο για την αποκατάσταση του σχολείου στην ελληνική του ετυμολογία: ως σχόλη, ελεύθερο χρόνο, ελεύθερο από εξωτερικές απαιτήσεις, την αγορά και την παραγωγικότητα; Μ' αυτόν τον τρόπο, ίσως το σχολείο συμβάλλει τελικά στην ποιότητα ζωής όλων όσων νοικούν σ' αυτό, στο μέτρο κατά το οποίο θα είναι σε θέση να ανανεώνει το χρόνο για σκέψη, σκέψη για το ποιο είμαστε και ποιο μπορούμε να γίνουμε, για τη ζωή που ζούμε και τις άλλες ζωές που θα μπορούσαμε να ζήσουμε.

Pro-Ciencia de la Fondation de Soutien de la Recherche de Río de Janeiro (FAPERJ). Entre 1999 y 2001 fût Président du Conseil International pour la Recherche Philosophique avec les Enfants (ICPIC). Il est auteur et co-auteur de plus de 30 livres.

Parmi ses publications sont :

La escuela, la filosofía y el bien estar de los estudiante

La escuela es un lugar tan exigido, castigado, despreciado... ¿ Para qué llevar la filosofía, como práctica, experiencia o ejercicio de pensamiento, hasta ella? Se pueden dar muchas respuestas: en este momento las más usuales tienen que ver con hacer de la filosofía un instrumento de la formación, sea crítica, democrática, o ética de los estudiantes. En esta presentación, defenderemos otra idea: hacer de la filosofía un espacio para recuperar la escuela en su etimología griega; scholé, tiempo libre, liberado de las exigencias externas, del mercado, de la productividad. De esa manera, quién sabe contribuirá también para el bienestar de todos los que habitamos la escuela, en la medida en que revive el tiempo del pensamiento, de pensar en lo que estamos siendo y en lo que podemos ser, en la vida que estamos viviendo y las otras vidas que podemos vivir.

Didier Moreau

Courriel/e-mail: moreaudi@wanadoo.fr

Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Paris 8 Vincennes Saint-Denis, όπου δραστηριοποιείται στο χώρο της διά βίου εκπαίδευσης. Διδάκτορας στις επιστήμες της αγωγής και στη φιλοσοφία, αρχικά δίδαξε στο χώρο της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και, αργότερα, στο Πανεπιστήμιο της Νάντης. Ερευνητής στο Εργαστήριο Μελετών και Ερευνών στις Σύγχρονες Λογικές της Εκπαίδευσης (Laboratoire d'études et de recherches sur les Logiques Contemporaines de la Philosophie / LLCP, EA 4008, Paris 8) και στο Laboratoire Experice (EA 3971, Paris 8—Paris 13). Ερευνητικά πεδία: Φιλοσοφία της Παιδείας, Ηθική της Εκπαίδευσης, Ιστορία των παιδαγωγικών ιδεών, Πολιτική Φιλοσοφία της χειραφέτησης. Διάνοιξε ένα πεδίο ερευνών στην επαγγελματική ηθική των εκπαιδευτικών, ιδωμένη ως ηθική οικοδόμηση του εαυτού (L'éthique professionnelle des enseignants, enjeux, structures et méthodes (dir.), Paris, L'Harmattan, 2012). Στη συνέχεια, το έργο του επικεντρώθηκε στην επανιδιοποίηση του εκπαιδευτικού ζητήματος από τη φιλοσοφία (Éducation et Théorie morale, Paris, Vrin, 2011), στην προοπτική της απελευθέρωσης της φιλοσοφίας της παιδείας από κάθε ηγεμονία προδιαγραφών. Παράλληλα, αναπτύσσει τις έρευνές του γύρω από τις παιδαγωγικές της χειραφέτησης, στο πλαίσιο μιας διά βίου εκπαίδευσης (L'étrangeté de la formation de soi, Le Télémaque n° 41, p. 115—132, 2012). Το έργο του προσανατολίζεται προς το παράδειγμα μιας μεταμορφικής εκπαίδευσης ως αντίδοτου στις μεταφυσικές προοπτικές της εκπαιδευτικής μεταστροφής.

Professeur des Universités en philosophie de l'éducation à Paris VIII Vincennes Saint-Denis, rattaché au Laboratoire d'études des Logiques Contemporaines de la Philosophie (EA4008) et associé au Laboratoire Experice (EA3971). Agrégé de philosophie, après avoir enseigné dans le second degré, a rejoint la formation des maîtres à Nantes, dès la création des IUFM. Il y a ouvert un champ de recherches sur l'éthique professionnelle des enseignants, entendue comme construction éthique de soi (L'éthique professionnelle des enseignants, enjeux, structures et méthodes (dir.), Paris, L'Harmattan, 2012). Ses travaux ont ensuite porté sur la réappropriation du champ philosophique par la question éducative (Éducation et Théorie morale, Paris, Vrin, 2011) dans la perspective de dégager la philosophie de l'éducation de toute hégémonie prescriptive. Il développe parallèlement des recherches sur les pédagogies de l'émancipation, dans le cadre d'une éducation tout au long de la vie (L'étrangeté de la formation de soi, Le Télémaque n° 41, p. 115—132, 2012). Ses travaux s'orientent vers le paradigme d'une éducation métamorphique, comme antidote aux perspectives métaphysiques de la conversion éducative. Membre des comités de rédaction du Télémaque, de Penser l'éducation.

Publications significatives récentes:

Éthique et pédagogie: entre l'institution de moralité et le désengagement éthique, comment ouvrir le champ d'un perfectionnement moral à l'école?, Recherches en éducation, CREN, HS n°6, Mars, p. 62—67, 2014.

La formation universitaire à l'éthique de l'enseignement: Peut-on former à l'éducation tout au long de la vie?, in G. Poulain coord., Éducation en Afrique et en Europe, Paris, L'Harmattan, coll. Philosophes en Afrique, 2014.

Logique de la métamorphose morale: la valeur de l'enseignement philosophique à travers le Traité de logique et de morale (1939) de G. Canguilhem et C. Planet, Louise Ferté, Aurore Jacquard et Patrice Vermeren, La formation de Georges Canguilhem. Un entre-deux-guerres philosophique, Paris, Hermann, p. 123—141, 2013.

Les paradoxes d'une éducation métamorphique: l'Émile de Jean-Jacques Rousseau, in A.M. Drouin-hans, M. Fabre, D. Kambouchner, A. Vergnioux, L'Émile de Rousseau: regards d'aujourd'hui. Paris, Hermann, pp. 443—462, 2013.

La citoyenneté comme éducation de soi-même: les enjeux contemporains d'un enseignement de la morale à l'école, in J.F. Dupeyron & C. Miqueu, Éthique et déontologie dans l'Éducation Nationale, Paris, A. Colin, p. 113—128, 2013. L'utopie de la Spectralité: le problème de la transmission des savoirs chez Jules Verne, in P. Mustière & M. Fabre, coord., Jules Verne, Science, crises et utopies Rencontres Jules Verne, Nantes, Coiffard éditions, p. 77—84, 2013.

De la critique de l'aliénation à la critique de l'irresponsabilité comme source des concepts éthiques d'une éducation à la consommation, in F. Jutras & A. Agundez Rodriguez (dir.), Enseigner et penser l'éducation à la consommation, Québec, PU Laval, p. 41—59, 2013.

L'éducation, l'État et la poésie, une controverse à Weimar entre Schiller et Herder, in A. Vergnioux (éd.), Grandes controverses en éducation, Bern, Peter Lang, p. 53—73, 2013.

Το ευ ζην στο σχολείο: μια αναγκαία ουτοπία;

Ο όρος του «ευ ζην» εμφανίζεται όψιμα στο 19ο αιώνα και η εισαγωγή του στο πεδίο της εκπαίδευσης γίνεται με μεγαλύτερη ακόμα καθυστέρηση. Προτείνω εδώ να διερευνήσουμε καταρχάς τη γένεση της έννοιας αυτής, καθιστώντας εμφανή την πολυπλοκότητα των σχεδίων που τη δομούν: πολιτική φιλοσοφία, κοινωνική φιλοσοφία και οικονομική σκέψη, με τρόπο τέτοιο ώστε να αποδείξουμε τη συνάφειά της στο πεδίο της φιλοσοφίας της παιδείας. Σε ένα δεύτερο χρόνο, θα αναλύσω την τρέχουσα κατάσταση που παραμένει αμετάβλητη, παρά την παλινδρόμηση των μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών ουτοπιών. Αν οι εσχολογικές υποσχέσεις της οικονομικής και πολιτικής κυβερνητικότητας έχουν απομειωθεί σημαντικά, τοπικές μικρές ουτοπίες επανασηματίζονται, μαζί με τις αντι-ουτοπίες τις οποίες εκείνες δεν παύουν να παράγουν την ίδια στιγμή εντός της λογικής των καταναγκαστικών θεσμών. Θα συνηγορήσω λοιπόν υπέρ της υπόθεσης ότι το ευ ζην στο σχολείο αποτελεί μία από αυτές τις τοπικές ουτοπίες, ακριβώς ως μέσο αντίστασης στον οικονομικο-πολιτικό εξαναγκασμό.

Le bien-être à l'école: une utopie nécessaire?

Le terme de «bien-être» ne fait qu'une apparition tardive au XIXème siècle, et son introduction dans le champ éducatif est plus tardive encore. Je propose de rechercher ici dans un premier temps la genèse de cette notion en mettant en évidence la complexité des plans qui la structure: philosophie politique, philosophie sociale et pensée économique, de façon à éprouver sa pertinence dans le champ de la philosophie de l'éducation. Dans un second temps, j'analyserai la situation contemporaine qui reste inchangée, malgré le reflux des grandes utopies politiques et sociales. Si les promesses eschatologiques de l'économie et de la gouvernementalité politique ont considérablement été réduites, de petites utopies locales se reforment, avec les contre utopies qu'elles génèrent aussitôt dans la logique des institutions coercitives. Je défendrai alors l'hypothèse que le bien-être à l'école représente l'une d'entre elles, comme moyen de résistance à la coercition économique-politique.

Jacques Quintin

Courriel/e-mail: Jacques.Quintin@USherbrooke.ca

Link: <http://www.usherbrooke.ca/bdethique/ressources-en-ethique/personnes-ressources/jacques-quintin/>

Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο του Montréal και σε διδακτορικό επίπεδο στο πανεπιστήμιο Laval του Καναδά. Από το 2006, είναι καθηγητής κλινικής ηθικής στη Σχολή Ιατρικής & Επιστημών της Υγείας του Πανεπιστημίου Sherbrooke. Στο πλαίσιο της διδασκαλίας του ενδιαφέρεται για τα ζητήματα της παιδαγωγικής και για ερωτήματα σχετικά με τη θέση της αναστοχαστικότητας στη διαδρομή της επαγγελματοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, μελετά το ζήτημα της σχέσης υποστήριξης, που βρίσκουμε τόσο στους κόλπους των επαγγελματιών περίθαλψης όσο και στον κόσμο της εκπαίδευσης και που περιστρέφεται γύρω από το θέμα του ευ πράττειν με στόχο το ευ ζην και την αυτοπραγμάτωση, όσον αφορά το στοχασμό για την ανθρώπινη ζωή. Έχει δημοσιεύσει στις εκδόσεις Liber: *Herméneutique et psychiatrie. Pouvoirs et limites du dialogue (2005). Éthique et toxicomanie. Les conduites addictives au cœur de la condition humaine (2013)*. Το 2015, ίδρυσε την Διεθνή Γαλλόφωνη Ένωση ηθικής της συμβουλευτικής και της ψυχικής υγείας.

Ποια εκπαίδευση για ποιο ευ ζην; Το ηθικό διακύβευμα του ευ ζην.

Πίσω από το ζήτημα του ευ ζην ή της ευτυχίας κρύβεται ένας τρόπος σκέψης που παραπέμπει σε ένα ύφος ζωής ή σε μία τέχνη ζωής. Υπάρχει ένα φαντασιακό του ευ ζην. Οι Huxley και Nozick δημιούργησαν από αυτό μια εμπειρία σκέψης. Η έννοια της ευτυχίας και του ευ ζην είναι πολυσημική. Αυτό θα μας οδηγήσει

Professeur agrégé, il a fait ses études doctorales en philosophie à l'Université Laval après des études de philosophie à l'Université de Montréal. Depuis 2006, il enseigne l'éthique clinique à la faculté de médecine et des sciences de la santé de l'Université de Sherbrooke. Dans le cadre de l'enseignement de l'éthique clinique, Jacques Quintin s'est intéressé aux questions de pédagogie et aux questions relatives à la place de la réflexion dans le parcours de professionnalisation. Il s'intéresse à la question de la relation d'aide qu'on retrouve autant dans le milieu des soins que dans le monde de l'éducation et qui gravite autour des questions du bien-agir en vue du bien-être et de l'accomplissement de soi en regard d'une réflexion sur la vie humaine. Il a publié aux éditions Liber, *Herméneutique et psychiatrie. Pouvoirs et limites du dialogue (2005)*. Également en 2013, *Éthique et toxicomanie. Les conduites addictives au cœur de la condition humaine*. En 2015, il a fondé l'Association francophone internationale d'éthique de la relation d'aide et de la santé mentale.

Quelle éducation pour quel bien-être? L'enjeu éthique du bien-être.

Derrière la question du bien-être ou du bonheur se cache une manière de penser qui renvoie à un style de vie ou un art de vivre. Il existe un imaginaire du bien-être. Huxley et Nozick en ont fait une expérience de pensée. La notion de bonheur et de bien-être est polysémique. Cela nous conduira à distinguer eudaimonia

στο να διακρίνουμε εδώ την έννοια της ευδαιμονίας που νοείται ως αυτοπραγμάτωση και την έννοια της ευτυχίας που νοείται ως αίσθημα του ευ ζην. Στη συνέχεια, θα περιγράψουμε την εξέλιξη της ιδέας του ευ ζην στους αρχαίους μέχρι τη σύλληψη της ευτυχίας όπως προέκυψε από τον ηθικό φιλελευθερισμό περνώντας από τον Αριστοτέλη, το Spinoza, τον Kant και τον Mill και φτάνοντας μέχρι τη θετική ψυχολογία και το ναρκισσισμό (Lash). Θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχει μία ολίσθηση και μια σύγχυση ανάμεσα στην έννοια της αυτονομίας με την καντιανή έννοια και την έννοια της αυτοδιάθεσης στο πλαίσιο της νεωτερικότητας. Στη συνέχεια, θα διερευνήσουμε την ιδέα της ύπαρξης στενής σχέσης μεταξύ του ευ ζην και της υγείας. Υπό το φως των εργασιών του Gadamer, θα δούμε ότι το ευ ζην διαφεύγει της επιστημονικής αντικειμενοποίησης. Προτείνω να σκεφτούμε το ευ ζην με διαφορετικό τρόπο: η εργασία του Jager θα μας χρησιμεύσει ως παράδειγμα, κάτι που δεν μένει χωρίς συνέπειες για την πολιτική και την εκπαίδευση. Η σκέψη της Nussbaum τέλος, θα μας επιτρέψει να στοχαστούμε σχετικά με τις πρακτικές προϋποθέσεις της δυνατότητας για την ανάδυση του ευ ζην. Το συμπέρασμά μας συνίσταται στο γεγονός ότι το ευ ζην απαιτεί εκπαίδευση: εκπαίδευση της σωφροσύνης, δηλαδή, εργασία της διάνοιας, με στόχο να εγκατασταθεί ένα είδος αποστασιοποίησης. Τέλος, θα προτείνουμε εκπαιδευτικές ασκήσεις για την ενθάρρυνση αυτής της απόστασης, διότι το ευ ζην είναι κάτι που οφείλουμε να μάθουμε να χειριζόμαστε με φροντίδα.

entendu comme accomplissement de soi et bonheur entendu comme sentiment de bien-être. Ensuite, nous décrivons l'évolution de l'idée du bien-être chez les Anciens jusqu'à la conception du bonheur issu du libéralisme moral en passant par Aristote, Spinoza, Kant et Mill jusqu'à la psychologie positive et au narcissisme (Lash). Nous constaterons qu'il y a un glissement et une confusion entre l'autonomie au sens kantien et l'autodétermination des modernes. Ensuite, nous explorerons l'idée qu'il existe une relation étroite entre le bien-être et la santé. À la lumière des travaux de Gadamer, nous verrons que le bien-être échappe à l'objectivation scientifique. Je propose de penser autrement le bien-être. Le travail de Jager nous servira d'exemple. Cela n'est pas sans conséquence pour la politique et l'éducation. La pensée de Nussbaum permettra de réfléchir sur les conditions de possibilité pragmatiques pour l'émergence du bien-être. Notre conclusion est le fait que le bien-être exige une éducation: de la sagesse, c'est-à-dire un travail de la pensée pour établir une mise à distance. Enfin, nous proposerons des exercices éducatifs pour favoriser cette distance, car le bien-être est quelque chose qu'on doit apprendre à manipuler avec soin.

Έλενα Κ. Θεοδωροπούλου/ Έ. Κ. Théodoropoulou

Courriel/e-mail: theod@rhodes.aegean.gr

Link: <http://www.pse.aegean.gr/labs/eerpreff>

Link: <http://eprepe.eu/index.php/en/>

Link: rephedenprax.blogspot.gr

Καθηγήτρια της Φιλοσοφίας της Παιδείας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σπούδασε Φιλοσοφία στην Ελλάδα και στη Γαλλία (Ε.Κ.Π.Α. & Πανεπιστήμια François Rabelais/Tours, René Descartes/Poitiers). Επισκέπτρια καθηγήτρια στα Université Paris 8/ Vincennes-St Denis και Université de Rouen και προσκεκλημένη καθηγήτρια στο Universidad do Porto. Ιδρυτικό μέλος της Sofphied (Γαλλική Εταιρεία της Φιλοσοφίας της Παιδείας), εγγεγραμμένη ως ξένη ερευνήτρια στο FCT (Fundação para a Ciência e a Tecnologia — Ministério da Ciência, Tecnologia e ensino superior) της Πορτογαλίας και στο National Foundation of Research of Brazil (CNPq — Conselho Nacional de Desenvolvimento Científico e Tecnológico), είναι ιδρύτρια του διεθνούς δικτύου «Φιλοσοφία της Παιδείας στην Πράξη». Δραστηριοποιείται ερευνητικά στα πεδία της Ηθικής στην εκπαίδευση με έμφαση στην εφαρμοσμένη ηθική, της Πρακτικής Φιλοσοφίας και της Φιλοσοφίας με παιδιά. Διευθύντρια του «Εργαστηρίου Έρευνας στην Πρακτική και Εφαρμοσμένη Φιλοσοφία» (Ε.Ε.Π.Ε.Φ.) μέλος επιστημονικών επιτροπών σε διεθνή περιοδικά, και μέλος διεθνών ερευνητικών ομάδων, έχει δημοσιεύσει και στα γαλλικά, ισπανικά και αγγλικά.

Professeure — Université d'Égée. Etudes: 1. Département Philosophique de l'École Philosophique de l'Université Nationale d'Athènes, «Kapodistriakon» (1983). 2. D.E.A., Philosophie (Traditions religieuses et dogmes Philosophiques), Université François Rabelais de Tours (1985). Doctorat, Université René Descartes de Poitiers — Faculté des Sciences Humaines (1996). D.E.A., Sciences de l'Antiquité, Université René Descartes de Poitiers — Faculté des Lettres et des Langues, Institut de Grec (1996). Professeure invitée: Université de Paris 8 de Vincennes à Saint-Denis UFR SEPF / Département des Sciences de l'éducation et Université de Rouen/ U.F.R. de Psychologie, Sociologie et Sciences de l'Éducation /Laboratoire CIViC — Master Européen de Recherche en Sciences de l'Éducation (Merse) et dans le cadre Erasmus, à: IF/GFE Université de Porto, Institut de Philosophie de l'Université de Porto / RG Philosophie de l'Éducation et contemporanéité et CIPAF / Escola Superior de Educação Paula Frassinetti-Portugal et Université Catholique de l'Ouest. Membre des équipes de recherche dans le cadre de collaboration européennes et internationales, membre co-fondateur de la Société Francophone de Philosophie de l'Éducation (Sofphied), inscrite comme chercheur étranger à FCT (Fundação para a Ciência e a Tecnologia — Ministério da Ciência, Tecnologia e ensino superior) et à National Foundation of Research of Brazil (CNPq — Conselho Nacional de Desenvolvimento Científico e Tecnológico), membre de comités de: «Penser l'éducation, Philosophie de l'Éducation et Histoire des Idées Pédagogiques», Revista Colombiana de Educacion Superior, «Itinerários de Filosofia da Educação»: «Percurso & Ideias. Directrice du «Laboratoire de Recherche sur la Philosophie Pratique et Appliquée» (L.R.Ph.P.A) et coordinatrice du Réseau de Philosophie de l'Éducation en Praxis (Re.Phed. en.Prax.), elle travaille sur la philosophie de l'éducation donnant emphase à la philosophie pratique, à l'éthique appliquée et à la philosophie avec les enfants. Elle a publié en français, espagnol, anglais.

Στα περί-χωρα του ευ ζην στο σχολείο ή περί φροντιδο-λογίας

Η επίκληση του ευ ζην στο σχολείο μοιάζει να παραμένει συγχρόνως, μία επίκληση αφηρημένη όσο και ασαφώς προσδιορισμένη στους κόλπους μιας αντίληψης οιονεί-μυθιστορηματικής ή κοινωνιολογίζουσας για την ευτυχή ένταξη των νεαρών προσώπων στη σχολική ζωή, και μάλιστα μια στερεότυπη έκφραση είτε παιδαγωγικο-ανθρωπιστικής τάξης (αίσθημα και αξία ευμείνειας και φροντίδας) είτε τάξης υγειονομολογικής (υγεία και ποιότητα ζωής) είτε τάξης διοικητικής (λειτουργία κανόνων και κωδίκων). Εξίσου, θα επρόκειτο για μία θέληση διευθέτησης της σχολικής κουλτούρας που κάνει οικονομία σε κάθε έννοια και αξίωση ηθικής άσκησης του προσώπου και της συλλογικότητας. Από την άλλη, μία αυθόρμητη σύνδεση το ευ ζην των μαθητών/τριών στο σχολείο με την αξία και τις πρακτικές της φροντίδας μοιάζει να συνιστά έναν εμβληματικό αυτοματισμό που βασίζεται μάλλον σε μία πεποίθηση εν γένει εγκατεστημένη σχετικά με τις ηθικές αξίες θεωρούμενες ως θεμελιώδεις για την περιγραφή του εκπαιδευτικού επαγγέλματος αλλά επίσης την εικαζόμενη φύση της ίδιας της εκπαίδευσης. Η φυσικοποίηση, η κανονικοποίηση και η θεσμοποίηση του ευ ζην δεν αποφεύγει, φαίνεται, να αφήνει τα ανθρώπινα πρόσωπα με παράξενο τρόπο ξένα στους κόλπους μιας κοινότητας, που διακηρύσσει ωστόσο τη φροντίδα-για-τον/την-άλλο/η-μαθητή/τρια. Στην πραγματικότητα, αυτό παρακάμπτει τη μέγιστη παράμετρο για τη φιλοσοφική κατανόηση του ευ ζην, η οποία συνίσταται στη διαμόρφωση του εαυτού από τον ίδιο τον εαυτό στους κόλπους μιας διαλογικής και κριτικής σχέσης με τους άλλους ενόψει του ανοίγματος ενός χώρου ηθικής κοινότητας. Τα αποτελέσματα μιας πιλοτικής έρευνας σε σχολεία της Δωδεκανήσου παρέχουν σημεία αναφοράς για την ανάλυσή μας. Τελικά, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για μια δυσφορία του ευ ζην στο σχολείο;

Dans les parages du bien-être à l'école ou de la souci-logie

L'invocation du bien-être à l'école semble rester à la fois une exigence abstraite, tout aussi bien que vaguement circonscrite au sein d'une conception quasi-romanesque ou sociologisante pour l'intégration heureuse de jeunes personnes à la vie scolaire, voire une expression stéréotypique soit d'ordre pédagogique-humaniste (sentiment et valeur de bienveillance et de souci) soit d'ordre hygiénologique (santé et qualité de vie) soit d'ordre administratif (fonction de règles et des codes). Tout aussi bien, il s'agirait d'un vouloir d'arrangement de la culture scolaire faisant l'économie de toute notion et prétention d'ascèse éthique de la personne et de la collectivité. D'autre part, une association spontanée du bien-être des élèves à l'école avec la valeur et les pratiques du souci semble constituer un automatisme emblématique basé plutôt sur une conviction généralement établie concernant les valeurs éthiques tenues comme fondamentales pour une description de la profession éducative mais aussi pour la nature présumée de l'éducation elle-même. La physicalisation, la normalisation et l'institutionnalisation du bien-être n'évite pas semble-t-il de laisser les personnes humaines étrangement étrangères au sein d'une communauté professant pour autant le souci-pour-l'autre/élève. En fait cela court-circuite le paramètre majeur pour la compréhension philosophique du bien-être consistant à la formation de soi par soi-même au sein d'un rapport dialogique et critique avec les autres en vue de l'ouverture d'un espace de communauté éthique. Les résultats d'une recherche pilote auprès des écoles de Dodécanèse procurent de relais à notre réflexion. S'agirait-t-il finalement d'un malaise du bien-être à l'école ?

Armando Zambrano Leal

Courriel/e-mail : azambranoleal@gmail.com

Link: http://die.udistrital.edu.co/comunidad/armando_zambrano_leal

Διδάκτορας του Παν/μίου Université Paris 8 στις Επιστήμες της Αγωγής. Διευθυντής του Master στην Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο Icesi της Κολομβίας, καθηγητής στη Σχολή Επιστημών της Εκπαίδευσης (στο Cali της Κολομβίας). Επισκέπτης καθηγητής σε πολλά πανεπιστήμια της Λατινικής Αμερικής και της Ευρώπης. Έχει συγγράψει πάνω από δώδεκα μονογραφίες σχετικά με την παιδαγωγική και την εκπαίδευση. Οι έρευνές του επικεντρώνονται στον άξονα της φιλοσοφίας της παιδείας.

Το ευ-ζην σ'ένα σχολείο δύο ταχυτήτων στην Κολομβία

Το σχολείο στην Κολομβία της Νότιας Αμερικής, είναι ένας θεσμός που αντανακλά το ιστορικό μιας κοινωνίας δομημένης σε κάστες. Ακόμα ειδικότερα, το δημόσιο σχολείο προορίζεται να εκπαιδεύει τους φτωχότερους ανθρώπους της κοινωνίας. Το ιδιωτικό σχολείο της ελίτ πληροί μεν αυτή τη λειτουργία, αλλά για τους πλούσιους. Το δημόσιο σχολείο υποτίθεται ότι εφαρμόζει εκείνες τις πολιτικές ποιότητας, στο πλαίσιο των οποίων ο επίσημος λόγος επιθυμεί τη μετατροπή του σχολείου σε ένα θεσμό που είναι κατεξοχήν ικανός να βοηθά στην υπέρβαση των ανισοτήτων. Εντός αυτού του επίσημου λόγου (βλ. για παράδειγμα, τις έννοιες της ποιότητας ή της αξιολόγησης), το ευ ζην είναι μία σοφιστεία ή ακόμα και ένα ηθικό αστείο δίχως κανένα νόημα, επειδή είναι αδύνατο να εκπαιδεύσουμε τους ανθρώπους να ζουν καλά, να τους εκπαιδεύσουμε στο ευ ζην, εάν ήδη το σχολείο και οι πρακτικές του καταρτίζονται από τη λογική της αγοράς. Ενώ το ευ ζην είναι η πρώτη προϋπόθεση κάθε μορφής εκπαίδευσης, το σχολείο της αγοράς κατασκευάζει την ψευδαίσθηση και αναπαράγει την εκτροπή από το ευ-είναι ως υψηλή έκφραση του ευ ζην.

Docteur en sciences de l'éducation de Université Paris 8 (France). Directeur du Master en Éducation à l'Université Icesi (Colombie), Professeur de l'École des Sciences de l'Éducation, Université (Cali-Colombie). Professeur invité à plusieurs universités d'Amérique Latine et d'Europe. Auteur de plus d'une douzaine des livres sur pédagogie et éducation. Ses recherches sont axées sur la philosophie de l'éducation.

Le bien-être dans une école à deux vitesses en Colombie

L'école en Colombie (Amérique du Sud) est une institution qui reflète l'historique d'une société de castes. L'école publique tout particulièrement est destinée à éduquer les gens les plus pauvres de la société ; l'école privée d'élite remplit cette fonction mais pour les plus riches. L'école publique est censée d'appliquer les politiques de qualité dans le cadre desquels le discours officiel veut qu'elle devienne aussi une institution seule capable de faire surmonter les inégalités. Parmi ce discours — qualité, évaluation —, le bien-être est un sophisme ou même une boutade morale sans aucun sens car il est impossible de former aux gens au bien-vivre, au bien-être si déjà l'école et ses pratiques sont dressées par la logique du marché. Alors que le bien-être est la condition première de toute éducation, l'école du marché fabrique l'illusion et reproduit le détournement du bien-être, expression sublime du bien-vivre.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	PROGRAMME
09.00 — 09.30 Εγγραφές	09.00 — 09.30 Inscriptions
09.30 — 10.00 Χαιρετισμοί	09.30 — 10.00 Salutations
<u>Πρώτη Συνεδρία</u>	<u>Première Séance</u>
Προεδρείο: Jean-François Dupeyron	Président de séance: Jean-François Dupeyron
10.00 — 10.30 Άνοιγμα Ημερίδας Έλενα Θεοδωροπούλου Προβολή: Σκηνές σχολείου	10.00 — 10.30 Ouverture des travaux Elena Théodoropoulou Projection: Scènes d'école
10.30 — 11.00 Adalberto Dias Carvalho (Πορτογαλία). <i>Eu ζην: ναι, αλλά... σε ποιο σχολείο;</i>	10.30 — 11.00 Adalberto Dias Carvalho (Portugal). <i>Bien-être: oui, mais...à quelle école?</i>
11.00 — 11.30 Armando Zambrano Leal (Κολομβία). <i>Το ευ-ζην σ'ένα σχολείο δύο ταχυτήτων στην Κολομβία</i>	11.00 — 11.30 Armando Zambrano Leal (Colombie). <i>Le bien-être dans une école à deux vitesses en Colombie</i>
11.30 — 11.50 Διάλειμμα	11.30 — 11.50 Pause
Προεδρείο: Jacques Quintin	Président de séance: Jacques Quintin
11.50 — 12.20 Walter Kohan (Βραζιλία). <i>Σχολείο, φιλοσοφία και ποιότητα ζωής των μαθητών</i>	11.50 — 12.20 Walter Kohan (Brezil). <i>La escuela, la filosofia y el bien estar de los estudiante</i>
12.20 — 12.50 Jean-François Dupeyron (Γαλλία). <i>Σχολική ζωή: καταρχήν το ευ ζην</i>	12.20 — 12.50 Jean-François Dupeyron (France). <i>Le bien-être au principe de la vie scolaire</i>
12.50 - 13.30 Συζήτηση	12.50 — 13.30 Discussion
<u>Δεύτερη Συνεδρία</u>	<u>Deuxième Séance</u>
Προεδρείο: Adalberto dias de Carvalho	Président de séance: Adalberto dias de Carvalho
15.00 — 15.30 Alain Kerlan (Γαλλία). <i>Το ερώτημα του «ευ ζην» και η «δυσφορία της νεωτερικότητας»</i>	15.00 — 15.30 Alain Kerlan (France). <i>La question du «bien-être» et le «malaise de la modernité»</i>
15.30 — 16.00 Didier Moreau (Γαλλία). <i>Το ευ ζην στο σχολείο: μια αναγκαία ουτοπία;</i>	15.30 — 16.00 Didier Moreau (France). <i>Le bien-être à l'école: une utopie nécessaire?</i>
16.00 — 16.30 Jacques Quintin (Καναδάς). <i>Ποια εκπαίδευση για ποιο ευ ζην; Το ηθικό διακύβευμα του ευ ζην</i>	16.00 — 16.30 Jacques Quintin (Canada). <i>Quelle éducation pour quel bien-être? L'enjeu éthique du bien-être</i>
16.30 — 16.50 Έλενα Κ. Θεοδωροπούλου . <i>Στα περι-χωρα του ευ ζην στο σχολείο ή περί φροντιδο-λογίας</i>	16.30 — 16.50 E. K. Théodoropoulou . <i>Dans les parages du bien-être à l'école ou de la souci-logie</i>
16.50 — 17.15 Συζήτηση	16.50 — 17.15 Discussion

*Διερμηνεία:

Έλενα Κ. Θεοδωροπούλου

Επιστημονική Επιτροπή:

Καθηγητής Adalberto Dias Carvalho

Jean-François Dupeyron,
Αναπλ. Καθηγητής

Καθηγητής Alain Kerlan

Καθηγητής Didier Moreau

Καθηγητής Jacques Quintin

Καθηγήτρια Ε. Κ. Θεοδωροπούλου

Οργανωτική Ευθύνη /

Συντονισμός / Διερμηνεία:

Καθηγήτρια Έλενα Κ. Θεοδωροπούλου

Ομάδα Οργανωτικής Στήριξης:

Βασίλης Κασαπίδης,
Εκπαιδευτικός, Μ.Σ., Μ.Εδ.

Θεώνη Κερπινιώτη,
Μέλος Ε.Τ.Ε.Π. Εργαστηρίου,
Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Παν/μιο Αιγαίου

Έλενα Νικολακοπούλου,
Μππχ. Φοιτήτρια Φιλοσοφίας,
Ε.Κ.Π.Α.

Αργεντίνη Νομικού. Υποψ. Διδ/σα,
Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Παν/μιο Αιγαίου

Υακίνθη Παπαϊωάννου,
Εκπαιδευτικός, Μ.Εδ., Υποψ. Διδασκίσσα,
Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Παν/μιο Αιγαίου

Μαρία Παπαφώτη,
Εκπαιδευτικός,
εκπρόσωπος Δήμου Λέρου

Φανή Παραφόρου,
Εκπαιδευτικός, PhD,
Ludwig Maximilians Munich Universität

**ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΕΡΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ Β'ΘΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ**

*Interprétation:

Ε. Κ. Θεοδωροπούλου

Comité Scientifique:

Professeur Adalberto Dias Carvalho

Jean-François Dupeyron,
Maître des Conférences-HDR

Professeur Alain Kerlan

Professeur Didier Moreau

Professeur Jacques Quintin

Professeure E. Κ. Θεοδωροπούλου

Responsabilité d'organisation —

Coordination / Interprétation:

Professeure E. Κ. Θεοδωροπούλου

Groupe de soutien organisationnel:

Vassilis Kassapidis,
Enseignant, Μ.Σ., Μ.Εδ

Théoni Kerpinioti,
Personnel Technique Spécial de Laboratoire,
D. S. E. P.I.E. Educative, Université d'Égée

Elena Nikolakopoulou,
Master II en Philosophie, Université
Nationale et Kapodistrienne d'Athènes
Argentini Nomikou, Doctorante,
D. S. E. P.I.E., Université d'Égée

Jacinte Papaioannou,
Enseignante, D. S. E. P.I.E.,
Doctorante Université d'Égée

Maria Papafoti,
Enseignante,
représentant de la Municipalité de Leros

Fani Paraforou,
MA, Docteur
Ludwig Maximilians Universität Munich

**SOUS L'ÉGIDE
DE LA MUNICIPALITÉ DE LEROS ET
DE LA DIRECTION DE L'ÉDUCATION
SECONDAIRE DE DODÉCANÈSE**

**ΧΟΡΗΓΟΣ
ΠΡΟΒΟΛΗΣ**

30 χρόνια